

І. В. Свиноус,

*д. е. н., професор кафедри обліку і оподаткування,
Білоцерківський національний аграрний університет*

ORCIDID: <https://orcid.org/0000-0002-0346-1596>

Н. М. Присяжнюк,

*к. вет. н., доцент кафедри іхтіології та зоології,
Білоцерківський національний аграрний університет*

ORCIDID: <https://orcid.org/0000-0002-4737-0143>

В. А. Туржанський,

к. е. н., доцент кафедри обліку та фінансів, Університет економіки і підприємництва

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7920-8389>

Д. М. Хома,

к. е. н., доцент кафедри обліку та фінансів, Університет економіки і підприємництва

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2298-8705>

Н. І. Свиноус,

*доктор філософії в галузі менеджменту, асистент кафедри обліку та фінансів,
Університет економіки і підприємництва*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3640-0519>

DOI: 10.32702/2306-6814.2023.24.18

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ТА ВИМІРЮВАННЯ ДОХОДУ: ОБЛІКОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ

I. Svinous,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Department of Accounting and Taxation, Bila Tserkva National Agrarian University

N. Prysiazhniuk,

PhD in Veterinary Sciences, Associate Professor, Department of Ichthyology and Zoology,

Bila Tserkva National Agrarian University

V. Turzhanskyi,

PhD in Economics, Associate Professor,

Associate Professor of the Department of Accounting and Finance, University of Economics and Entrepreneurship, Khmelnytskyi

D. Khoma,

PhD in Economics, Associate Professor,

Associate Professor of the Department of Accounting and Finance, University of Economics and Entrepreneurship, Khmelnytskyi

N. Svinous,

Doctor of Philosophy in the field of management, Assistant of the Department of Accounting and Finance,

University of Economics and Entrepreneurship, Khmelnytskyi

THEORETICAL APPROACHES TO FORMATION AND MEASUREMENT OF INCOME: ACCOUNTING AND ECONOMIC ASPECT

Отримання доходу є необхідною умовою діяльності комерційних підприємств, оскільки він є джерелом розвитку, з нього формується прибуток, а також фінансуються поточні витрати та виконуються податкові зобов'язання. Отримання доходу свідчить про наявність попиту продукцію. Дохід — це основа самофінансування діяльності, але за умови, що його розмір достатній покриття витрат і зобов'язань, і навіть освіти чистий прибуток. Тому збільшення доходів підприємства сприяє покращенню його фінансового стану.

В нинішній час дохід як економічна категорія трактується більшістю економістів як надходження коштів у розпорядження (господарський обіг) підприємства, тобто. економічною основою категорії "доходи" є терміни "виручка" та "приріст активів", а саме: обсяги проданої продукції, товарів, проведених робіт, наданих послуг та будь-яке збільшення активу, пов'язане із зростанням кредиторської заборгованості.

На відміну від широкого трактування поняття "дохід підприємства" (як в економічному, так і в бухгалтерському підходах) вузьке трактування цього поняття суттєво обмежує його зміст за кількісними параметрами.

При цьому формування та вимір доходів як економічної категорії вивчалися з метою управління доходами. Економічний механізм управління доходами організації торгівлі — це взаємозв'язок принципів і функцій управління, що реалізуються за допомогою економічних методів і засобів (інструментів) на процес формування та використання доходів від торгівлі організації з боку суб'єктів управління (держави та самої організації).

Таким чином, розгляд поняття "дохід підприємства" в економічному та бухгалтерському підходах дозволяє визначити такі його основні характеристики:

- дохід підприємства являє собою один з видів фінансових результатів господарської діяльності за певний період;
- фінансовий результат характеризує надходження економічних вигод;
- основними формами економічних вигод, що характеризують дохід підприємства, виступають виручка від реалізації іншого майна, а також надходження коштів з інших операцій;
- економічні вигоди, що формують дохід підприємства, визначаються у грошовій формі.

Obtaining income is a necessary condition for the activity of commercial enterprises, since it is a source of development, it generates profit, as well as finances current expenses and fulfills tax obligations. Obtaining income indicates that there is a demand for products. Income is the basis of self-financing activities, but provided that its size is sufficient to cover costs and obligations, and even education net profit. Therefore, an increase in the company's income contributes to the improvement of its financial condition.

Currently, income as an economic category is interpreted by the majority of economists as the receipt of funds at the disposal (business turnover) of the enterprise, i.e. the economic basis of the "income" category is the terms "revenue" and "increase in assets", namely: volumes of products sold, goods, works performed, services provided and any increase in assets associated with the growth of payables.

In contrast to the broad interpretation of the concept of "enterprise income" (both in economic and accounting approaches), the narrow interpretation of this concept significantly limits its content in terms of quantitative parameters.

At the same time, the formation and measurement of income as an economic category was studied for the purpose of income management. The economic mechanism of revenue management of a trade organization is a relationship between the principles and functions of management, which are implemented with the help of economic methods and means (tools) for the process of formation and use of the organization's trade revenues by management subjects (the state and the organization itself).

Thus, consideration of the concept of "enterprise income" in economic and accounting approaches allows us to determine its main characteristics:

- *the income of the enterprise is one of the types of financial results of economic activity for a certain period;*
- *the financial result characterizes the receipt of economic benefits;*
- *the main forms of economic benefits that characterize the company's income are proceeds from the sale of other property, as well as the receipt of funds from other operations;*
- *economic benefits that form the company's income are determined in monetary terms.*

*Ключові слова: дохід, суб'єкт господарювання, виручка, економічна вигода, економічна категорія.
Key words: income, economic entity, revenue, economic benefit, economic category.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Отримання доходу є необхідною умовою діяльності комерційних підприємств, оскільки він є джерелом розвитку, з нього формується прибуток, а також фінансуються поточні витрати та виконуються податкові зобов'язання. Отримання доходу свідчить про

наявність попиту продукцію. Дохід — це основа самофінансування діяльності, але за умови, що його розмір достатній покриття витрат і зобов'язань, і навіть освіти чистий прибуток. Тому збільшення доходів підприємства сприяє покращенню його фінансового стану.

Одночасно критерій прибутковості завжди розглядався як один із найважливіших факторів конкурентоспроможності підприємства: збиткове підприємство не має можливості продовжувати функціонувати та розвиватися далі. Сучасні ринки характеризуються не тільки динамічними умовами господарювання, в яких виживають тільки ті підприємства, які можуть швидко та ефективно оперувати своїми ресурсами, але й мають гнучкість, здатність адаптуватися до складних змін, сміливістю у впровадженні нових управлінських рішень та підходів, новаторством у задоволенні вимог споживачів та створення конкурентних переваг. У короткостроковій перспективі важливою стає можливість підприємства використовувати ресурси таким чином, щоб задовольнивши потреби споживачів отримати максимально можливий дохід від своєї діяльності при мінімальних витратах і зберегти можливість оперативного реагувати на зміни зовнішнього середовища.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Загальні питання визначення сутності результатів діяльності, форм і різновидів прибутку, їх взаємозв'язку, а також уточнення властивостей їх функцій були розглянуті в працях закордонних вчених Е. Дж. Долана, К. Р. Макконела, А. Сміта, Д. Рікардо.

Підвищення рівня економічних результатів є досить складною проблемою, розробці якої присвячені дослідження вітчизняних учених Бланка І. А., Дем'яненко М. Я., Дербенцева В. Д., Кочеткова О. В., Нестеренко С. А., Огійчука М. Ф., Олійника О. В., Пасхавера Б. Й., Рязанцевої В. В., Саблука П. Т., Яворської Т. І. Проте, швидкоплинні зміни, які відбуваються в економічному житті суспільства вимагають своєчасного перегляду теоретичних підходів до сутнісного розуміння категорії "дохід".

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

На основі узагальнення досліджень науковців запропонувати удосконаленні підходи до розуміння категорії "дохід".

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Історично економісти розуміли під доходом результат господарську діяльність власника, збільшує суму належних йому цінностей, оскільки перед урахуванням не ставилося завдання аналітичного відображення процесів формування прибутку. На етапі досліджень економічної категорії "дохід" акцент робиться на поглиблення теоретичних і методичних аспектів формування, розподілу та використання доходу лише на рівні окремих суб'єктів господарювання. Нині є безліч визначень терміна "дохід". Різні теоретичні підходи до формування та вимірювання економічної категорії "дохід" формувалися протягом тривалого часу у тісному взаємозв'язку з такими термінами, як "економічна ефективність", "вигода" та "прибуток". З погляду авторів, формування та вимір доходу як економічної категорії в рамках економічного підходу є основою для обліково-бухгалтерського, податково-облікового та юридичного підходів, адже знання того, що можна вважати доходом як на макро-, так і на мікрорівні господарства дозволяє вимі-

рювати, враховувати та розподіляти дохід за допомогою податків, що можливе за умови існування певної системи законів, що регулюють формування, вимірювання, облік та розподіл доходу. Так, Ксенофонт (бл. 430—355 рр. до н. е.) у своєму трактаті "Про доходи" сформулював галузеві та територіальні особливості формування доходів у ремісників та торговців [1], Платон (427—347 рр.) був прихильником формування та вимірювання доходу в натуральній формі [2]. Дослідження економічних поглядів Арістотеля привело авторів до висновку, що Арістотель (384—322 рр. до н. е.), не висуваючи єдиного визначення доходу як економічної категорії, проте структурував і класифікував доходи за типологією економік в античній суспільній формації. В середині кожного типу економік він розділив доходи за організаційною формою господарюючих суб'єктів і за видом джерела отримання і, описуючи механізм формування та вимірювання доходів у рамках економік, сформулював критерій прибутковості економік [3].

Незважаючи на певну прогресивність, античні підходи до формування та вимірювання доходів не набули розвитку в період Середньовіччя, насамперед через схоластичний етико-теологічний підхід до економічних явищ. Розвиваючи вчення Арістотеля про справедливу ціну і визнаючи ренту як дохід, середньовічні схоласти ("Summa Theologiae" Хоми Аквінського), проте, заперечували критерій прибутковості, запропонований Арістотелем, у разі, якщо прибуток, тобто, перевищення доходів над витратами [4].

Таким чином, минаючи середньовіччя, економічний підхід до формування та вимірювання доходу та прибутковості, запропонований Арістотелем, частково був використаний у теоріях меркантилістів, фізіократів на наступному етапі розвитку теоретичних підходів до формування та виміру доходу як економічної категорії.

Меркантилісти вважали важливішим збагачення держави (з метою загального добробуту) за рахунок припливу прибутку (джерелом якого був переважно дохід від зовнішньоторговельного обміну, ніж отримання капіталістичної прибутку як додаткового продукту, джерелом якого були внутрішня торгівля та мануфактурне виробництво).

У. Петті (1623—1687), попередник класичної політичної економії, вважав переважним джерелом формування прибутку земельний дохід (ренту) як результат праці (за вирахуванням витрат як ціни праці). У цьому випадку прибуток як додатковий продукт буде виражений у формі чистого прибутку від земельної ренти [5].

Фізіократи питання про формування доходу як джерело прибутку як додаткового продукту перенесли зі сфери товарообміну до сфери земельно-виробничих відносин. Фізіократи, як і У. Петті, вважали, що основним джерелом доходу насамперед є земля [6]. З їх погляду, дохід як чистий додатковий продукт є валовий дохід [7].

Наступним періодом розвитку теоретичних підходів до доходу як економічної категорії можна назвати період від А. Сміта до Дж. Б. Кларка. Період названо таким чином з тієї причини, що значний вплив на розвиток теоретичних аспектів формування та виміру доходів

надали основоположники класичної політичної економії. Теоретично доходів основоположник класичної політекономії А. Сміт виділив первинні та вторинні доходи, валовий дохід та чистий дохід, прибуток (як частина додаткової вартості, яка залишається після відрахування ренти та заробітної плати [8]. З теорії А. Сміта про доходи, на думку авторів, слід, що з класифікації доходів використано ставлення до власності знаряддя виробництва, тобто. А. Сміт, розвиваючи теорію додаткового продукту У. Петті, виділив:

— по-перше, дохід найманих працівників — сформований як оплата за працю та вимірний у грошовому та натуральному еквіваленті;

— по-друге, дохід капіталіста — виражений у чистому додатковому продукті — чистого прибутку, джерелом чого є дохід на капітал, неоплачений працю найманих працівників, оцінений у грошовому еквіваленті;

— по-третє, дохід землевласника — сформований з платежів за користування землею, виражений у чистій додатковій вартості — ренті, та вимірний у грошовому або натуральному еквіваленті.

Д. Рікардо вказав на тенденцію зворотної залежності доходу у формі чистого додаткового продукту капіталістів та доходу робітників у формі заробітної плати, вимірних як у грошовому, так і в натуральному еквівалентах [9]. А. Сміт та Д. Рікардо, а також їх послідовники (Ж. Б. Сей, Т. Мальтус, Н. Сеніор, Ф. Бастіа та ін.) вважали, що джерелом доходу є не зовнішня торгівля (меркантилізм) і не природа як така (фізіократія), а сфера виробничо-трудова діяльність з урахуванням форм власності коштом праці та розвитку чинників праці.

Представниками буржуазної політекономії другої половини XIX ст. з'явилися: Д. Госбсон, А. Курно, К. Менгер, Ф. Візер, Е. Бем-Баверк, Л. Вальрас, В. Парето, А. Маршалл, Дж. Б. Кларк, які мислили в таких макрокатегоріях, як суспільство і класи, що дотримувалися економічного індивідуалізму (їх цікавили проблеми прибутковості суб'єктів господарювання на економічному мікрорівні).

Економісти-маржиналісти представляли джерела прибутку як результат:

— максимізації доходів ("Математична економія" А. Курно, оптимум В. Парето);

— граничної продуктивності (теорія Кларка) та граничної корисності факторів виробництва (У. Джевонс);

— альтернативізації та зобов'язання витрат (закон Візера);

— мінімізації плати за ризик (А. Маршалл) [10].

У першій половині XX ст. Дж. М. Кейнс (1883—1946) визначив "...дохід підприємця як перевищення цінності готової продукції, проданої протягом відомого періоду, над первинними витратами виробництва" і представив формування та вимірювання доходу (прибутку) як функціональну залежність граничної виручки (доходу) та граничних (факторіальних) витрат (а також як результат функціональної залежності чистого доходу (чистого прибутку) від величини валового доходу (валового прибутку) та оцінюваної величини додаткових витрат [11, с. 13]. Друга половина XX ст. відзначена появою монетаризму, його визначними представниками з'яви-

лися М. Фрідмен, А.У. Філіпс, Д.Ф. Мут, Ф.А. Хайєк та ін, які так само, як і представники кейнсіанства, зосередили увагу на макроекономічних регуляторах доходу.

М. Фрідмен, автор теорії перманентного доходу, вважав, що дохід структурований на дві складові:

— перманентний дохід, тобто. той дохід, який індивід розраховує отримувати постійно у відповідність до свого рівня освіти, професійних здібностей, соціального статусу тощо;

— тимчасовий чи випадковий дохід, тобто. той дохід, який не носить постійного характеру і виникає внаслідок тимчасової зміни зовнішніх обставин (спадщина, виграш у лотереї, циклічний підйом галузі тощо) [12].

Доходи населення поділялися на первинні та вторинні. Освіта первинних доходів населення пов'язувалося з безпосередньою участю населення процесі виробництва; доходи працівників невиробничої сфери та іншого населення трактувалися як наслідок перерозподільних відносин. До вторинних доходів населення відносили: заробітну плату та інші різновиди оплати праці працівників невиробничої сфери, пенсії, допомоги та стипендії, виграші за державними позиками та лотереями; відсотки за вкладками у банках тощо.

В нинішній час дохід як економічна категорія трактується більшістю економістів як надходження коштів у розпорядження (господарський обіг) підприємства, тобто. економічною основою категорії "доходи" є терміни "виручка" та "приріст активів", а саме: обсяги проданої продукції, товарів, проведених робіт, наданих послуг та будь-яке збільшення активу, пов'язане із зростанням кредиторської заборгованості.

При цьому формування та вимір доходів як економічної категорії вивчалися з метою управління доходами. Економічний механізм управління доходами організації торгівлі — це взаємозв'язок принципів і функцій управління, що реалізуються за допомогою економічних методів і засобів (інструментів) на процес формування та використання доходів від торгівлі організації з боку суб'єктів управління (держави та самої організації).

Основою бухгалтерського підходу до визначення категорії "дохід" є Положення з бухгалтерського обліку в ПСБО 15 "Дохід".

Дохід визнається під час збільшення активу або зменшення зобов'язання, що зумовлює зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків учасників підприємства), за умови, що оцінка доходу може бути достовірно визначена (пункт 5 П(С)БО № 15).

Отже, дохід від продажу товарів (робіт, послуг) згідно з нормами бухгалтерського обліку визнається доходом того періоду, в якому фактично відвантажено товари.

Відповідно доп. 31 МСФЗ 15 суб'єкт господарювання визнає дохід, коли (або в міру того, як) суб'єкт господарювання задовольняє зобов'язання щодо виконання, передаючи обіцяний товар або послугу (тобто актив) клієнтові. Актив передається, коли (або в міру того, як) клієнт отримує контроль над таким активом.

МСФЗ 15 детально пояснює, що таке контроль над активом — це здатність керувати використанням активу (заборонити іншим суб'єктам господарювання керувати використанням активу) та отримувати практично всю решту вигід від нього (заборонити іншим суб'єктам господарювання отримувати вигоди від нього).

Відповідно до МСФЗ доходи є зростання економічних вигід за звітний період. Він може виражатися у кількох формах: надходження; збільшення якості активів; зниження обсягу зобов'язань, унаслідок чого зростає частка власного капіталу структурі бізнесу. Тобто під доходами МСФЗ розуміють як збільшення активів, і зменшення зобов'язань.

За МСФЗ 15 ведуть облік додаткових витрат, понесених у зв'язку із укладанням договорів або для виконання договорів із покупцями. Під час дії попереднього стандарту виручки — МСФЗ (IAS) 18 — визнання доходу визначалося моментом передачі покупцю ризиків і переваг, пов'язаних з товаром.

Під час дії попереднього стандарту виручки — МСФЗ (IAS) 18 — визнання доходу визначалося моментом передачі покупцю ризиків і переваг, пов'язаних з товаром. У стандарті, що зараз діє, немає конкретних вимог щодо визнання та оцінки доходів — у ньому зібрані принципи, за допомогою яких бухгалтер приймає рішення про визнання доходу індивідуально в кожному випадку. Для цього потрібно розвинути бухгалтерське судження та, по можливості, узгодити свої рішення з аудитором. Система принципів визнання доходів, що використовується нині, називають "моделлю п'ятиступінчастого (п'ятикрокового) аналізу".

Дохід визнають поетапно у кількох випадках.

1. Клієнт набуває та споживає вигоди у міру виконання продавцем своїх зобов'язань.
2. Клієнт набуває контроль над активом, що створюється або поліпшується, в процесі роботи над ним.
3. Продавець створює товар або виконує послугу, яку не зможе перепродати іншому клієнту, і при цьому має юридичне право на часткову оплату за фактично наданим обсягом зобов'язань.

Як у економічному, і у бухгалтерському підходах розгляд поняття "дохід підприємства" у широкому трактуванні дозволяє визначити деякі його основні характеристики.

Однією з характеристик є високий рівень варіювання реального значення суми економічної вигоди, яка формує дохід підприємства у часі. Це зумовлено тим, що дохід підприємства визначається у грошовій формі (а вартість грошей постійно змінюється під впливом інфляції та інших факторів) за певний період (що довшим буде цей період, тим вищим буде ступінь зміни реального значення доходу підприємства).

На відміну від широкого трактування поняття "дохід підприємства" (як в економічному, так і в бухгалтерському підходах) вузьке трактування цього поняття суттєво обмежує його зміст за кількісними параметрами. Економісти, які дотримуються цього підходу, зводять поняття "дохід підприємства" лише до тієї частини валового виторгу та результатів позареаліза-

ційних операцій, які включають лише витрати на оплату праці.

В економічному підході частина отриманих підприємством доходів, яка об'ємно вимірюється витратами на оплату праці та прибутком, визначається поняттями "економічна додана вартість" (Economic Value Added, EVA) або "чиста продукція" [13]. За своєю економічною суттю "економічна додана вартість" ("чиста продукція") є однією з форм доходу, одержаного підприємством за рахунок виробництва та реалізації товарної продукції. Мова в цьому випадку йде лише про інший (обмежений) склад елементів, що формують цей дохід. Так, повний склад цих компонентів формує "валовий дохід", за винятком елемента "податки з доходу" та "матеріальні витрати", а формується "дохід у формі економічної доданої вартості" ("чистої продукції").

У бухгалтерському підході порядок оцінки доходу, сформованого з усіх надходжень, пов'язаних із розрахунками за реалізовані товари (роботи, послуги) або майнові права, виражається як у грошовій, так і в натуральній формах.

Крім того, дохід від основної діяльності (виручка) приймається до бухгалтерського обліку в сумі, що дорівнює величині надходження коштів та іншого майна та величині дебіторської заборгованості.

Таким чином, розгляд поняття "дохід підприємства" в економічному та бухгалтерському підходах дозволяє визначити такі його основні характеристики:

- дохід підприємства являє собою один з видів фінансових результатів господарської діяльності за певний період;
- фінансовий результат характеризує надходження економічних вигід;
- основними формами економічних вигід, що характеризують дохід підприємства, виступають виручка від реалізації іншого майна, а також надходження коштів з інших операцій;
- економічні вигоди, що формують дохід підприємства, визначаються у грошовій формі.

Потреба обліку доходів виникла з появою товарно-грошових відносин. У процесі формування обліку як науки виділяють чотири основні школи: італійську, французьку, німецьку та американську. Дослідження перших трьох шкіл були спрямовані на пошуку оптимальної системи обліку, при цьому розкриття сутності об'єктів обліку підходили поверхово. Так, дохід визначався величиною одержаної суми грошей. Таке трактування пов'язані з нерозвиненістю промисловості: зазвичай, об'єктами обліку у період були прості обмінні операції. Отже, перших стадіях становлення суспільства економічна і бухгалтерська характеристика доходу збігалася, оскільки предметом вивчення її у обліку й у економіки була торгівля. Надалі, з одного боку, посилення вимог до обліку вимог, з іншого боку, виникнення в економічній теорії вчення про граничні величини (в рамках школи маржиналізму) призвело до поділу двох концепцій доходу: економічної та бухгалтерської. Подальший розвиток обліку як науки, вдосконалення його процедур та методів призвели до того, що в обліку почали використовувати економічні категорії, але з абсолютно іншим

підходом до трактування їх сутності. Пізніші дослідження в області обліку торкають такі сторони доходу як оцінка, момент визнання, що відбулося на трактуванні цієї категорії.

На сучасному етапі, в рамках американської школи обліку, існує три концепції трактування сутності доходів: з позиції продукту, вибуття та приросту активів. Низка авторів, зокрема В.А. Патон та А.С. Літлтон у роботі "Вступ до корпоративних стандартів фінансового обліку", характеризують дохід як продукт динамічного процесу діяльності підприємства протягом певного проміжку часу [14]. У той же час, Американська бухгалтерська асоціація наголошує на тому, що продукт повинен залишити підприємство, перш ніж він може бути названий доходом [15], тобто розглядають дохід з точки зору вибуття активів. Концепція приросту була розроблена Радою зі стандартів фінансового обліку (БАБВ), яка визначає дохід як приплив активів підприємства внаслідок продажу продукції [16]. Остання концепція сутнісно визначає таку категорію як "виручка".

Дослідники у сфері бухгалтерського обліку, залежно від напрямку, за основу свого вчення брали суб'єкт господарювання (людей зайнятих для підприємства), чи об'єкт (цінності, що у господарстві). У першому випадку облік розумівся як юридична, у другому — як економічна наука, і відповідно виділяли юридичний та економічний напрямки. Представники юридичного напрямку розглядали дохід з позиції передачі прав та обов'язків (права власності), економічного — з позиції зміни вартості (форми вартості).

ВИСНОВКИ

Таким чином, в даний час відсутнє єдине визначення поняття "дохід", що впливає на достовірність кількісно-часового виміру доходу в рамках обліково-аналітичного забезпечення діяльності суб'єкта господарювання, який має функціональний вплив на вхідні параметри діяльності підприємства.

Отже, як свідчать результати проведених досліджень:

— дохід є важливим та основним джерелом існування підприємства, оскільки без доходів немає прибутку;

— дохід в даний час — це базовий вхідний критерій наявності економічної вигоди суб'єкта господарювання, який формується в результаті його діяльності, вимірюється в грошових та натуральних одиницях, має тимчасову прив'язку, призначений для подальшого покриття витрат і формування чистого нерозподіленого прибутку;

— залежно від специфіки діяльності суб'єкта господарювання та відображення в системі обліково-аналітичного забезпечення необхідно точно розуміти наступні моменти:

- яка сутність доходу;
- що включає дохід;
- як він вимірюється і коли виникає (визнається).

Таким чином, дохід визначається як базовий вхідний критерій наявності економічної вигоди, сформований внаслідок діяльності суб'єкта господарювання, вимірний у грошових та/або натураль-

них одиницях, призначений для подальшого покриття витрат та формування чистого нерозподіленого прибутку.

Література:

1. Валігура Т. В. Дохід і багатство: теоретизація сутності та асиметрії розподілу. Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія: Економіка. 2020. № 18. С. 40—49.
2. Гудзенко Н. М. Еволюція поняття "дохід" в економічній науці. Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка. 2014. Т. 19, Вип. 5—6. С. 125—129.
3. Панченкова Ю. В. Економічна суть доходів основної діяльності промислового підприємства. Науковий вісник НЛТУ України: зб. наук.— техн. праць. Львів: РВВ НЛТУ України. 2011 Вип. 21. С. 10—23 с.
4. Міщук Є. В. Шепелюк В. А., Дем'яненко К. О. Теоретичні аспекти дослідження поняття "дохід від реалізації послуг" і пропозиції щодо їх покращення. Вчені записки: зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Київ, нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана; [редкол.: О. Яценко (голов. ред.) та ін.]. Київ: КНЕУ, 2022. Вип. 29. С. 48—57.
5. Парнюк В. Визначення поняття "дохід" в економічній теорії. Економіка України. — 2012. Вип. 3. С. 36—48.
6. Панченкова Ю.В., Зеленська О.Г. Економічна суть доходів основної діяльності промислового підприємства. Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України: зб. наук.-техн. пр. Львів, 2011. Вип. 21.10. С. 239—247.
7. Стефанович Н., Костенко Н. Підходи щодо сутності і класифікації доходів. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації: міжнар. зб. наук. праць. 2014. Вип. 2. С. 120—123.
8. Гуріна Н. В. Організаційні аспекти аналізу витрат і доходів підприємств. Облік і фінанси. 2013. № 3. С. 92—98.
9. Козаченко А. Ю. Доходи суб'єктів господарювання: економічна сутність та класифікація Вісник Хмельницького національного університету 2021, № 6, Том 2 С. 35—43.
10. Яворська Т.І., Соболевська О.О., Теоретичні аспекти сутності доходів та їх класифікація Збірник наукових праць ТДАТУ імені Дмитра Моторного (економічні науки) 2020. № 2 (42). С. 101—107.
11. Яценко В. М. Чистий дохід та прибуток підприємства: тлумачення, формування та розподіл. Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. 2012. Вип. 30 (1). С. 12—15.
12. Мельник В. М. Еволюція поглядів на дохід і прибуток підприємства як потенційні об'єкти оподаткування. Фінанси України. 2011. № 10. С. 32—43.
13. Нашкерська Г. В. Вплив МСФЗ 15 "Дохід за договорами з клієнтами" на відображення доходів операційної діяльності підприємств. Науковий вісник Львівської академії. Серія: Економіка, менеджмент та право. 2023. Вип. 8. С. 66—71.
14. Кошкалда І. В. Особливості складання звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід)

відповідно до національних та міжнародних стандартів. Вісник ХНАУ. Серія : Економічні науки. 2014. № 4. С. 15—23.

15. Зубілевич С. Я. Формування та розкриття облікової політики за МСФЗ 15 "Дохід від договорів з клієнтами". Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки. 2018. Вип. 3. С. 78—90.

16. Охрамович О. Р. Токарева Т. О. МСФЗ 15 "Дохід від договорів з клієнтами": нові підходи до визнання виручки. Незалежний аудитор. 2018. № 23. С. 34—42.

References:

1. Valihura, T.V. (2020), "Income and wealth: theorization of essence and asymmetry of distribution", *Naukovi zapysky Natsional'noho universytetu "Ostroz'ka akademiiia"*. Seriiia : Ekonomika, vol. 18, pp. 40—49.

2. Hudzenko, N.M. (2014), "Evolution of the concept of "income" in economics", *Visnyk Odes'koho natsional'noho universytetu*. Seriiia : Ekonomika, vol. 19, no. 5—6. pp. 125—129.

3. Panchenkova, Yu.V. (2011), "Economic essence of income of the main activity of an industrial enterprise", *Naukovyj visnyk NLTU Ukrainy : zb. nauk. — tekhn. prats'*, vol. 21, pp. 10—23.

4. Mischuk, Ye.V. Shepeliuk, V.A. and Dem'ianenko, K.O. (2022), "Theoretical aspects of the study of the concept of "income from the provision of services" and proposals for their improvement", *Vcheni zapysky Kyiv. nats. ekon. un-t im. Vadyma Het'mana*, vol. 29, pp. 48—57.

5. Parniuk, V. (2012), "Definition of the concept of "income" in economic theory", *Ekonomika Ukrainy*, vol. 3, pp. 36—48.

6. Panchenkova, Yu.V. and Zelens'ka, O.H. (2011), "Economic essence of income of the main activity of an industrial enterprise", *Naukovyj visnyk Natsional'noho lisotekhnichnoho universytetu Ukrainy*, vol. 21.10, pp. 239—247.

7. Stefanovych, N. and Kostenko, N. (2014), "Approaches to the nature and classification of income", *Instytut bukhhalters'koho obliku, kontrol' ta analiz v umovakh hlobalizatsii: mizhnar. zb. nauk. prats'*, vol. 2, pp. 120—123.

8. Hurina, N.V. (2013), "Organizational Aspects of Business Receipts and Expenditures Analysis", *Oblik i finansy*, vol. 3, pp. 92—98.

9. Kozachenko, A.Yu. (2021), "Income of business entities: economic essence and classification", *Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu*, vol. 6, no. 2, pp. 35—43.

10. Yavors'ka, T.I. and Sobolevs'ka, O.O. (2020), "Theoretical aspects of the essence of income and their classification", *Zbirnyk naukovykh prats' TDATU imeni Dmytra Motornoho (ekonomichni nauky)*, vol. 2 (42), pp. 101—107.

11. Yatsenko, V.M. (2012), "Net income and profit of the enterprise: interpretation, formation and distribution", *Zbirnyk naukovykh prats' Cherkas'koho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu*. Seriiia : Ekonomichni nauky, vol. 30 (1), pp. 12—15.

12. Mel'nyk, V.M. (2011), "Evolution of views on income and profits of the enterprise as potential tax objects", *Finansy Ukrainy*, vol. 10, pp. 32—43.

13. Nashkers'ka, H.V. (2023), "The effects of IFRS 15 "revenue from contracts with customers" on reflecting the revenues of enterprises from operational activities", *Naukovyj visnyk L'otnoi akademii*. Seriiia : Ekonomika, menedzhment ta pravo, vol. 8, pp. 66—71.

14. Koshkalda, I.V. (2014), "Peculiarities of compiling an account about financial results (account about aggregate income) in accordance with national and international standards", *Visnyk KhNAU*. Seriiia : Ekonomichni nauky, vol. 4, pp. 15—23.

15. Zubilevych, S.Ya. (2018), "Formation and disclosure of accounting policy under IFRS 15 "income from contracts with customers", *Visnyk Natsional'noho universytetu vodnoho hospodarstva ta pryrodokorystuvannia*. Ekonomichni nauky, vol. 3, pp. 78—90.

16. Okhramovych, O.R. and Tokareva, T.O. (2018), "IFRS 15 "revenue from contracts with customers": new approaches to revenue recognition", *Nezalezhnyj audytor*, vol. 23, pp. 34—42.

Стаття надійшла до редакції 02.12.2023 р.

<https://nauka.com.ua>

Передплатний індекс: 23847

Виходить 24 рази на рік

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)

Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292